

AKADEMİK ETİK DEĞERLER ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ: GÜVENİRLİK VE GEÇERLİLİK ÇALIŞMASI*

*Oğuzhan SEVİM***

ÖZET

Bu araştırmanın amacı araştırmacıların akademik etik değerlerle ilgili tutumlarını ölçmeye yarayan bir ölçek geliştirmektir. Bu amaçla öncelikle literatür taraması yapılarak akademik etik değerlerle ilgili kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Daha sonra ölçek geliştirme yöntemine uygun olarak ifade geliştirme, ölçek yapılandırma ve ölçek değerlendirme çalışmaları yapılmıştır. Geçerliliğin belirlenmesinde kapsam ve yapı geçerliliği incelenirken güvenilirlik testi için Spearman-Brown, Guttman ve Cronbach Alpha iç tutarlık güvenilirlik yöntemleri kullanılmıştır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde değer ve akademik etik değerler ile ilgili temel kavramlar ve literatür; ikinci bölümde Akademik Etik Değer Ölçeği'nin geliştirilmesi ve ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular; son bölümde ise elde edilen sonuçlar verilmiştir.

Araştırmada ilgili literatür ve uzman görüşlerinden yararlanılarak 63 maddeden oluşan bir taslak ölçek oluşturulmuştur. Uzman görüşlerinden hareketle 10 madde taslak ölçekten çıkarılmıştır. Taslak ölçek, 508 akademisyene uygulanmış, faktör analizi yapılarak 3 madde daha ölçekten çıkarılmış, kalan 50 madde 5 boyutta değerlendirilmiştir. Bu boyutlar Bilimsel araştırmaya yönelik değerler, Meslektaşına yönelik değerler, Çalışılan kuruma yönelik değerler, Toplumla yönelik değerler, Öğretim sürecine yönelik değerler diye adlandırılmıştır. Faktör analizinden sonra ölçeğin bütününe ve her bir alt boyutuna ilişkin madde analizi yapılmış; 50 maddenin tamamının ölçekte kalmasına karar verilmiştir. Madde analizinden sonra ölçekteki her bir maddenin Cronbach Alpha, Spearman-Brown ve Guttman iç tutarlık katsayıları hesaplanmış ve AEDÖ'nün yüksek düzeyde güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Değer, akademik etik değerler, ölçek geliştirme, güvenilirlik ve geçerlilik çalışması.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Atatürk üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, El-mek: oguzhan-sevim@windowslive.com

DEVELOPING THE ACADEMIC ETHICS VALUES SCALE: THE RELIABILITY AND VALIDITY STUDY

ABSTRACT

The aim of this study is to develop a scale to measure the researchers' attitudes related to academic ethical values. First, the literature has been reviewed for constructing the framework about academic ethical values. Then, item generation, scale construction and scale evaluation studies have been conducted in compliance with the scale development methodology. The validity of scope and structure were investigated for determining the validity of the application, while Spearman-Brown, Guttman and Cronbach Alpha internal consistency methods were used for reliability test. This study mainly consists of three parts. The first part is the basic concepts and literature about values and academic ethics values were given. The second part is the pilot study, the Academic Ethics Values Scale is improved and presented the finding about reliability and validity of this scale. The last part of present study, the results are expressed.

In the study, a draft of the scale which contained 63 items was composed based on both reviews of the extant literature and the opinions of experts of this area. 10 items has been removed from the draft scale based on expert opinion. The draft scale was tested a group of 508 academics; as a result of faktor analysis, 3 items were omitted, again and the remaining 50 items have been divided in to five dimensions called values for scientific research, values for colleagues, values for the institution, values for society, values for the teaching process. After factor analysis, item analyses were carried out for both the main scale and its sub-scale, none of the remaining items was omitted as a result of the analyses. After item analyses, Cronbach's alpha, Spearman-Brown and Guttman internal consistency coefficients were calculated for each item at the scale and it was understood that AEDÖ has high reliability.

Key Words: Value, academic ethical values, scale development, reliability and validity study.

1. GİRİŞ

İlişki ağlarının gittikçe karmaşık bir hâl aldığı ve her açıdan hızlı bir değişimin yaşandığı günümüz toplumlarında değerler önemli bir rol üstlenmektedir. Değerler sorunu artık toplumsal yaşamın her alanında kendini göstermektedir. Değerler sorununun önem kazandığı bu alanlardan biri de toplumun eğitim ve bilimsel düzeyini yükseltmek için yapılan her türlü çalışma ve etkinlikte görev alan araştırmacıların sergilemiş oldukları akademik etik değerlerdir.

Akademik etik değerler tamlamasında açıklanması gereken öncelikli kavram değerdir. Nesne ve olguların insan açısından taşıdıkları önem olan değer, özne ile nesne arasında kurulan bağ ile beliren, öznenin nesneye yüklediği niteliktir (Cevizci, 1996; Özlem, 2004). Değer, bireyin çalışma ya da yaşayış tarzında kendi için önemli olarak gördüğü her türlü düşünce ve etkinlik olarak görülebilir. Bireyin ihtiyaçlarını karşılamak ya da amaçlarını gerçekleştirmek için sergilediği davranışların tanımlanmasında iyi veya kötü, doğru veya yanlış gibi değer yargıları kullanılarak bu

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

davranışlarla ilgili görüşler ifade edilir (Handelsman, Gottlieb ve Knapp, 2005). Bu değer yargıları ulusal olabildiği gibi evrensel nitelik de taşıyabilir. Tüm bu değerleri ahlaksal açıdan araştıran disipline ise etik adı verilir (Kaplan, 2009).

Farklı iş kollarına mensup bireylerin davranışlarını biçimlendiren etik değerler olduğu gibi bilimle uğraşan insanların da davranışlarını şekillendiren akademik etik değerler vardır. Son zamanlarda teknolojik imkânların gelişmesiyle birlikte bilimsel çalışma ve etkinliklerde etik değerlerle ilgili sorunların da arttığı görülmektedir (Öncü, 2010; Uçak ve Birinci, 2008). Oysa akademisyenler bilimsel konularla ilgili çalışmalarlarıyla toplumsal gelişmeye yardımcı olurken diğer taraftan da topluma model olma gibi önemli bir görevi yerine yetirirler (Ecevit, 2002; Erdem 2012). Bu nedenle akademik etik değerlerde başlayan bozulmalar, akademik camianın dikkatinin bu noktada yoğunlaşmasına yol açmış ve akademik etik değerler konusunda daha hassas davranılması fikrini gündeme getirmiştir.

Akademik etik değerler, problemin ya da ihtiyacın belirlenmesiyle başlayıp elde edilen bilgilerin hedef kitleyle paylaşılmasına kadar devam eden süreçte göz önünde bulundurulması gereken davranış örüntüleridir. Örneğin bilimsel bir yayının etik değerler açısından kalitesi, yayının oluşturulması aşamasında bilimsel değerlere ve akademik yazım ilkelerine ne kadar bağlı kalındığıyla doğrudan ilgilidir (Oğuz, 1999). Araştırmacının çalışmasını raporlaştırırken akademik etik değerlere riayet etmemesi, bunları fazla önemsememesi ya da kendi amaçları doğrultusunda değiştirmesi bu çalışmanın, etik değerler açısından yetersiz olduğunu gösterir.

Akademik etik değerler sadece bilimsel bir çalışmanın oluşturulması süreciyle sınırlanamaz. Araştırmacının bilimsel çalışmaları, meslektaşlarıyla olan akademik ilişkileri, çalıştığı kuruma yönelik sorumlulukları ve hedef kitleleriyle yani öğrencileriyle ilişkileri kısacası bilimsel iletişim alanına giren tüm unsurlarla etkileşimi akademik etik değerler kapsamında değerlendirilebilecek boyutlardır. Akademik etik değerlere uygun olarak davranmak işte bu boyutların her birinde sergilenmesi gereken değerlerin içselleştirilmiş olduğu anlamına gelmektedir.

Literatüre bakıldığında akademisyenlerin araştırma etiğine ilişkin görüşlerini inceleyen pek çok çalışmanın yapıldığı (Engle ve Smith, 1990; Köklü, 2003; Maya, 2013, Pınar, 2002) fakat etik değerlere uygun bilimsel iletişim sürecini dikkate alarak araştırmacıların bilimsel tutum ve davranışlarını akademik etik değerler açısından ölçmeye yardımcı olan bir ölçeğin geliştirilmediği tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmayla araştırmacıların bilimsel iletişim sürecinde sergilemiş oldukları tutum ve davranışları akademik etik değerler açısından ölçmeye yarayan akademik etik değerler ölçeği geliştirilmeye çalışılmıştır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde çalışmada kullanılan yöntem, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgi verilmiştir.

Ölçek geliştirme, ilk olarak maddelerin hazırlanması ile başlayan, daha sonra geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarıyla devam eden kapsamlı bir süreçtir. Geliştirilen ölçeğin geçerlilik durumunu tespit edebilmek için kapsam geçerlilik çalışması, faktör analizi, Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) ve Barlet Küresellik Testi, madde toplam korelasyonu ve madde ayırt edicilik işlemleri yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışması yapılırken Cronbach Alpha (iç tutarlılık) katsayısı ile Split-half (yarılama) yöntemlerinden yararlanılmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu farklı unvanlara sahip 508 akademisyen oluşturmuştur. Ölçeğin taslak formunda 63 maddenin yer alması ve bu sayısının cevaplayıcıları yorma olasılığı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

göz önünde bulundurularak akademisyenlerin çalışmaya katılmasında gönüllük esas alınmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme tekniği kullanılarak Atatürk Üniversitesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Siirt Üniversitesi ve Ardahan Üniversitesinde görev yapan öğretim elemanı, öğretim görevlisi, okutman ve öğretim üyesine ölçeğin taslak formu uygulanarak veriler elde edilmiştir. Çalışma grubunda yer alan araştırmacıların akademik düzeyleri ile ilgili genel özellikler Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1. Çalışma Grubunun Genel Özellikleri

Akademik düzey	N	%
Prof. Dr.	20	3,94
Doç. Dr.	35	6,89
Yrd. Doç. Dr.	75	14,76
Arş. Gör.	118	23,23
Okutman	125	24,61
Öğretim görevlisi	135	26,57
Toplam	508	100

2.2. Verilerin toplanması ve analizi

Ölçekte hangi maddelerin yer alabileceğinin tespiti için akademik değerlerle ilgili literatür ayrıntılı bir şekilde taranmıştır. Bu bağlamda araştırmacıların bilimsel iletişim sürecinde karşılaşılabilecekleri değerler derinlemesine analiz edilerek bir madde havuzu oluşturulmuştur.

Madde havuzunun oluşturulmasında hem ilgili literatür hem de akademisyenlerin kendi bilimsel süreçlerinde karşılaştıkları akademik etik sorunlar dikkate alınmıştır. İlgili literatür incelenirken bilimsel etik ile ilgili yapılmış araştırmalar incelenmiş, üniversite enstitülerinin bilimsel etik kuralları gözden geçirilmiş ve Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Etik Değer ve İlkeleri Taslak Çalışması’ndan yararlanılmıştır. Akademisyenlerle yapılan görüşmelerde ise bilimsel araştırmalarda karşılaştıkları akademik etik değerlerle ilgili sorunların neler olduğu üzerinde durulmuş ve akademisyenlerin konu ile ilgili fikirleri alınmıştır. Akademik etik değerlerle ilgili yapılan kapsamlı değerlendirmeler neticesinde 24’ü olumsuz 39’u olumlu olmak üzere toplam 63 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Olumsuz maddeler analiz edilirken tersten hesaplanmıştır.

Ölçek, 5’li Likert tipi derecelendirme ölçeği formatında hazırlanmıştır. En düşük değer 1 ve en yüksek değer 5 olarak belirlenmiştir. Ölçekteki derecelendirme basamakları; *1-Kesinlikle katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle katılıyorum* şeklinde düzenlenmiştir.

Çalışmanın madde analizi işlemlerinde 0,01 anlamlılık düzeyi dikkate alınarak maddelerin madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik indeksleri hesaplanmış ve ölçekte yer alan maddeler arasında güvenilirliği düşük olan madde olup olmadığı kontrol edilmiştir.

Araştırma verilerinin analizinde ise betimsel ve kestirimsel istatistikî yöntemlerden yararlanılmıştır. Bu yöntemler hakkında araştırmanın bulgular kısmında bilgi verildiği için burada tekrar edilmemiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

3. BULGULAR

3.1. Geçerlilik analizleri

3.1.1. Kapsam geçerliliği

Taslak ölçekte yer alan maddelerin ölçülmek istenen özelliği kapsayıp kapsamadığının anlaşılması için araştırmacı tarafından hazırlanan Uzman Değerlendirmesi Formu aracılığıyla Türkçe Eğitimi, Felsefe, Ölçme ve Değerlendirme alanlarında uzman 12 öğretim üyesinin görüşü alınmıştır. Taslak ölçekteki maddelerin tanımladığı davranışlar, bilimsel iletişim sürecinde benimsenmesi gereken akademik etik değerlere gösterge olup olmadıkları açısından uzmanlar tarafından incelenmiş ve uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır (Şeker ve Saygı, 2013). Uzmanlardan taslak ölçekteki maddelerle ilgili görüşlerini 1-Uygundur, 2-Düzeltilmeli, 3-Kaldırılmalı olacak şekilde belirtmeleri istenmiştir. Değerlendirilen maddelerin taslak ölçekte yer alıp almayacağına karar verilirken Lavshe analizi sonuçları dikkate alınmıştır (Yurdakul, 2005). Lavshe analizine göre kapsam geçerliliğinin belirlenmesinde en az 5, en fazla ise 40 uzmanın görüşüne ihtiyaç vardır. Lavshe analizine göre kapsam geçerlilik oranının (KGO) altında kalan maddeler ölçekten çıkarılır. Kapsam geçerlilik oranı ise şu şekilde bulunur:

$$KGO = \frac{NG}{N/2} - 1$$

Formüldeki N sembolü uzman sayısını, NG ise ilgili maddenin kaç uzman tarafından onaylandığını ifade etmektedir. KGO'ların $\alpha = 0,05$ anlamlılık düzeyinde minimum değerleri ise Veneziano ve Hooper (1997) tarafından hesaplama kolaylığı sağlaması açısından tabloya dönüştürülmüştür. Uzman sayısına göre minimum KGO değerleri Tablo 2'de gösterilmiştir:

Tablo 2. KGO'lar İçin Minimum Değerler

N	Değer	N	Değer
5	0,99	11	0,59
6	0,99	12	0,56
7	0,99	13	0,54
8	0,78	14	0,51
9	0,75	15	0,49
10	0,62	40	0,29

Tablo 2'ye göre 12 uzmanın katıldığı bir değerlendirme sürecinin minimum KGO değerinin 0,56 olduğu anlaşılmaktadır. Yani ölçekteki herhangi bir madde minimum KGO değerinin altına düşerse ölçekten çıkarılmalıdır. Taslak ölçekte yer alan maddelerle ilgili Uzman Değerlendirme Formu'ndan elde edilen bulgular ise Tablo 3'te gösterilmiştir:

Tablo 3. Uzman Değerlendirme Formu'ndan Elde Edilen Bulgular

Madde	Uygundur	Düzeltilmeli	Kaldırılmalı	KGO
1.	12	-	-	1,00
2.	11	1	-	0,83
3.	12	-	-	1,00
4.	12	-	-	1,00
5.	12	-	-	1,00
6.	7	4	1	0,17
7.	12	-	-	1,00
8.	9	1	2	0,50
9.	8	2	2	0,33
10.	12	-	-	1,00

Turkish Studies

11.	12	-	-	1,00
12.	11	1	-	0,83
13.	12	-	-	1,00
14.	11	-	1	0,83
15.	12	-	-	1,00
16.	11	1	-	0,83
17.	12	-	-	1,00
18.	12	-	-	1,00
19.	11	-	1	0,83
20.	8	1	3	0,33
21.	12	-	-	1,00
22.	12	-	-	1,00
23.	8	-	4	0,33
24.	12	-	-	1,00
25.	12	-	-	1,00
26.	12	-	-	1,00
27.	11	-	1	0,83
28.	12	-	-	1,00
29.	12	-	-	1,00
30.	12	-	-	1,00
31.	11	1	-	0,83
32.	12	-	-	1,00
33.	12	-	-	1,00
34.	9	2	1	0,50
35.	12	-	-	1,00
36.	12	-	-	1,00
37.	11	1	-	0,83
38.	12	-	-	1,00
39.	8	1	3	0,33
40.	12	-	-	1,00
41.	12	-	-	1,00
42.	11	-	1	0,83
43.	12	-	-	1,00
44.	12	-	-	1,00
45.	12	-	-	1,00
46.	11	-	1	0,83
47.	12	-	-	1,00
48.	12	-	-	1,00
49.	12	-	-	1,00
50.	11	-	1	0,83
51.	12	-	-	1,00
52.	11	1	-	0,83
53.	7	3	2	0,17
54.	7	2	3	0,17
55.	12	-	-	1,00
56.	12	-	-	1,00
57.	11	1	-	0,83
58.	12	-	-	1,00
59.	12	-	-	1,00

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

60.	9	1	2	0,50
61.	12	-	-	1,00
62.	12	-	-	1,00
63.	11	1	-	0,83

Tablo 3'e bakıldığında 12 uzman tarafından değerlendirilen ölçeğin 10 maddesi (6, 8, 9, 20, 23, 34, 39, 53, 54, 60. maddeler) KGO değerleri 0,56'dan düşük olması sebebiyle ölçekten çıkarılmıştır. Dolayısıyla ölçek formunda 53 madde kalmıştır. Kapsam geçerliliği tamamlandıktan sonra faktör analizine geçilmiştir.

3.1.2. Faktör analizi

Akademik etik değerler ölçeği için hazırlanan maddelerin kapsam geçerliliği uzmanlar tarafından değerlendirildikten sonra geriye kalan 53 maddeye faktör analizi uygulanmıştır.

Faktör analizinin yapılabilmesi için öncelikle veri yapısının faktör analizi için uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Bunun için Kaiser Meyer Olkin (KMO) testi ve Bartlett testi yöntemlerinden yararlanılmıştır (Balcı, 2013; Kalaycı, 2005; Sevim, 2012).

Tablo 4'te KMO ve Bartlett testi sonuçları gösterilmiştir:

Tablo 4. KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Çalışma grubu Yeterliliği Ölçümü			,843
Bartlett's Test of Sphericity	Yaklaşık Ki-Kare	11002,19	5
	Serbestlik derecesi	1378	
	Anlamlılık düzeyi	,000	

Tablo 4'te görüldüğü gibi KMO değeri (0,843), çalışma grubu büyüklüğünün faktör analizi için uygun olduğunu, Bartlett değerlerinin anlamlılığı da verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiklerini göstermektedir.

Çalışma grubunun faktör analizi için uygunluğunun anlaşılmasından sonra faktör sayısının belirlenmesi aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada faktör sayısının belirlenebilmesi için açıklanan varyans oranına bakılmış ve ölçeğin beş faktörden oluştuğu tespit edilmiştir:

Tablo 5. AEDÖ'nün faktörlerinin açıkladığı varyans oranları

Faktörler	Öz değer	Varyans (%)	Yığılmalı varyans (%)
1. Faktör	5,860	12,943	12,943
2. Faktör	3,772	11,005	23,948
3. Faktör	3,387	9,390	33,338
4. Faktör	2,206	6,161	39,499
5. Faktör	2,052	5,872	45,371

Tablo 5'e göre beş faktör tarafından açıklanan toplam varyans miktarının % 45,371 yani kabul edilebilir bir değer olduğu belirlenmiştir.

Açıklanan varyans miktarı işleminden sonra maddelerin faktörlere dağılımını belirlemek için Varimax dik döndürme analizleri yapılmış ve sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir:

Turkish Studies

Tablo 6: Faktör analizi sonrası dönüştürülmüş bileşenler matrisi

Madde	1. Faktör	2. Faktör	3. Faktör	4. Faktör	5. Faktör
45	,745				
52	,737				
44	,718				
51	,706				
48	,693				
46	,683				
37	,611				
50	,600				
57	,581				
35		661			
36		660			
62		647			
56		635			
47		623			
38		620			
15		605			
21		550			
13		,545			
17		,530			
19			,726		
14			,708		
16			,673		
25			,635		
18			,623		
2			,610		
27			,585		
26			,570		
33			,550		
7				681	
28				675	
41				673	
3				661	
24				622	
30				609	
59				595	
42				587	
43					720
40					701
55					674
49					655
22					630
4					608
61					599
63					555
29					540
31					531
12					526

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

10			518
32	450		503
58		390	480
11			476
5			465
1	635		455

Tablo 6'da görüldüğü gibi Varimax dik döndürme tekniği kullanılarak maddelerin faktörlere dağılımına bakıldığında tüm maddelerin içinde buldukları faktörlerde yüksek değerlere (> ,30) sahip oldukları belirlenmiştir. Tablo 6'ya bakıldığında 3 maddenin (1, 32, 58) birden fazla faktörden yük aldığı ve yer aldıkları faktörlerdeki yük faktörleri %10'dan daha düşük olduğundan bu maddelerin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Böylece ölçekte 5 faktörde toplam 50 madde kalmıştır.

Tablo 7. AEDÖ'nün alt boyutları ve bu boyutlardan yük alan maddeler

Faktörler	Madde sayısı	Madde numarası
1. Bilimsel araştırmaya yönelik değerler	9	45, 52, 44, 51, 48, 46, 37, 50, 57
2. Meslektaşına yönelik değerler	10	35, 36, 62, 56, 47, 38, 15, 21, 13, 17
3. Çalışılan kuruma yönelik değerler	9	19, 14, 16, 25, 18, 2, 27, 26, 33
4. Topluma yönelik değerler	8	7, 28, 41, 3, 24, 30, 59, 42
5. Öğretim sürecine yönelik değerler	14	43, 40, 55, 49, 22, 4, 61, 29, 31, 12, 10, 32, 11, 5

Tablo 7'ye bakıldığında birinci faktörün 9, ikinci faktörün 10, üçüncü faktörün 9, dördüncü faktörün 8, beşinci faktörün 14 maddeden oluştuğu görülmektedir. Faktörlerde yer alan maddeler belirlendikten sonra bu maddeler incelenmiş ve alt boyutlar isimlendirilmiştir. Bu bağlamda birinci alt boyut bilimsel araştırmaya yönelik değerler, ikinci alt boyut meslektaşına yönelik değerler, üçüncü alt boyut çalışılan kuruma yönelik değerler, dördüncü alt boyut topluma yönelik değerler ve beşinci alt boyut öğretim sürecine yönelik değerler olarak isimlendirilmiştir.

3.2. Güvenirlik analizleri

Akademik Etik Değerler Ölçeği'nin güvenirliliği değerlendirilirken önce madde analizi yapılmış, sonra Cronbach Alpha, Spearman-Brown ve Guttman iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır.

Tablo 8'de ölçeğin bütününe ilişkin madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik değerleri verilmiştir:

Tablo 8. AEDÖ'nün Madde Analiz Değerleri

Madde numarası	N	Madde Toplam	p	Madde Kalan	p	Madde Ayırt Edicilik	p
45	508	0457	0.000	0350	0.000	7.705	0.000
52	508	0627	0.000	0524	0.000	8.980	0.000
44	508	0400	0.000	0370	0.000	5.885	0.000
51	508	0390	0.000	0350	0.000	6.650	0.000
48	508	0601	0.000	0415	0.000	10.649	0.000
46	508	0365	0.000	0315	0.000	8.658	0.000

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

37	508	0495	0.000	0398	0.000	13.225	0.000
50	508	0602	0.000	0580	0.000	12.520	0.000
57	508	0563	0.000	0497	0.000	9.050	0.000
35	508	0585	0.000	0475	0.000	9.954	0.000
36	508	0540	0.000	0472	0.000	8.552	0.000
62	508	0520	0.000	0452	0.000	7.965	0.000
56	508	0525	0.000	0490	0.000	15.558	0.000
47	508	0520	0.000	0495	0.000	12.047	0.000
38	508	0328	0.000	0302	0.000	11.448	0.000
15	508	0708	0.000	0650	0.000	17.852	0.000
21	508	0722	0.000	0705	0.000	12.850	0.000
13	508	0706	0.000	0673	0.000	5.650	0.000
17	508	0690	0.000	0607	0.000	8.021	0.000
19	508	0320	0.000	0301	0.000	9.654	0.000
14	508	0350	0.000	0314	0.000	8.987	0.000
16	508	0650	0.000	0582	0.000	7.425	0.000
25	508	0580	0.000	0507	0.000	8.631	0.000
18	508	0542	0.000	0505	0.000	8.952	0.000
2	508	0448	0.000	0420	0.000	8.639	0.000
27	508	0565	0.000	0510	0.000	14.652	0.000
26	508	0580	0.000	0520	0.000	13.364	0.000
33	508	0549	0.000	0498	0.000	9.652	0.000
7	508	0527	0.000	0470	0.000	17.201	0.000
28	508	0542	0.000	0432	0.000	14.802	0.000
41	508	0530	0.000	0489	0.000	10.384	0.000
3	508	0330	0.000	0310	0.000	11.320	0.000
24	508	0710	0.000	0640	0.000	16.301	0.000
30	508	0712	0.000	0687	0.000	7.630	0.000
59	508	0506	0.000	0423	0.000	8.639	0.000
42	508	0606	0.000	0580	0.000	8.439	0.000
43	508	0650	0.000	0556	0.000	5.801	0.000
40	508	0570	0.000	0504	0.000	7.630	0.000
55	508	0565	0.000	0510	0.000	8.527	0.000
49	508	0523	0.000	0480	0.000	5.329	0.000
22	508	0512	0.000	0423	0.000	12.308	0.000
4	508	0528	0.000	0450	0.000	9.308	0.000
61	508	0515	0.000	0477	0.000	9.358	0.000
63	508	0520	0.000	0410	0.000	7.806	0.000
29	508	0530	0.000	0423	0.000	5.637	0.000
31	508	0430	0.000	0336	0.000	8.630	0.000
12	508	0610	0.000	0452	0.000	7.639	0.000
10	508	0726	0.000	0621	0.000	8.635	0.000
11	508	0552	0.000	0440	0.000	6.638	0.000
5	508	0570	0.000	,497	0.000	5.307	0.000

Tablo 8'deki madde toplam korelasyonlarına bakıldığında en düşük değere sahip olan maddenin 19. madde olduğu ve değerinin de 0,320 olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak madde toplam korelasyonu 0,30 ve üzeri olan maddelerin iyi derecede ayırt edici olduğu kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2007). Madde toplam korelasyonu, madde kalan korelasyonundan büyük olmalıdır. Madde kalan korelasyonu için hesaplanan katsayı, Pearson Momentler çarpımı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

korelasyon katsayısıdır ve bu değer en az 0,20 ya da 0,25 olması beklenir. Bu değerden düşük katsayıya sahip olan madde ölçekten çıkarılır (Tavşancıl, 2006). Tablo 8’deki madde kalan korelasyonlarına bakıldığında en düşük değer 19. maddeye ait olduğu ve onun da değerinin 0,301 olduğu görülmektedir. Ölçekteki maddelerin madde ayırt edicilik değerlerinin tespit edilebilmesi içinse ölçekten alınan toplam puanlar en yüksekten en düşüğe doğru sıralanır; testten en yüksek puanı alan %27’lik kısmı üst grubu, en düşük puan alan %27’lik kısmı ise alt grubu oluşturur, her madde için hesaplanan madde ortalamaları arasındaki fark, bağımsız örneklemelerde t-testi ile analiz edilir. T-testi analiziyle elde edilen t değerleri maddelerin ayırt etme gücünü gösterir. Bu değer arttıkça maddenin ayırt edicilik gücü de artmış olur (Tavşancıl, 2006). Buna göre ölçekteki en ayırt edici maddenin 15. madde, en düşük ayırt ediciliğe sahip maddenin ise 5. madde olduğu söylenebilir. Ölçeğin geneline ilişkin madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik değerleri 0,01 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunduğu için tüm maddelerin ölçekte kalmasına karar verilmiştir.

Maddelerin her birinin varyansına bağlı olarak hesaplanan Cronbach Alpha, Spearman-Brown ve Guttman iç tutarlılık katsayıları ise Tablo 9’da gösterilmiştir:

Tablo 9. AEDÖ’nün İç Tutarlılık Katsayıları

	r	p
Cronbach Alpha	0,864	p<0,05
Spearman-Brown	0,849	p<0,05
Guttman	0,813	p<0,05

Tablo 9’a bakıldığında Cronbach Alpha değerinin 0,864, Spearman-Brown değerinin 0,849 ve Guttman değerinin 0,813 olduğu anlaşılmaktadır. Tüm iç tutarlılık katsayıları 0,80 değerinden büyük olduğu için AEDÖ’nün güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir (Özer ve Dönmez, 2013). Yani AEDÖ’deki maddelerin hepsi aynı özelliği ölçmeye yöneliktir.

4. SONUÇ

Araştırmacıların akademik etik değerlere ilişkin tutumlarının ölçülmesine yönelik yapılan bu çalışmada, güvenilir ve geçerli 5’li likert tipi bir tutum ölçeği olan Akademik Etik Değerler Ölçeği geliştirilmiştir.

Deneyisel araştırma süreçlerine göre gerçekleştirilen çalışmada öncelikle Akademik Etik Değerler Ölçeği’nde yer alabilecek maddeler üzerinde düşünülmüş, ilgili literatür derinlemesine incelenmiş, konuyla ilgili olarak araştırmacıların görüşleri alınarak 63 maddeden oluşan bir havuz oluşturulmuştur. Madde havuzu oluşturulurken araştırmacıların akademik etik değerlerle ilgili tutumlarının bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutları da dikkate alınmıştır. Araştırmacıların akademik etik değerlere ilişkin tutumlarını ölçmek için hazırlanan bu 63 maddenin kapsam geçerliliğine sahip olup olmadığının tespiti için 12 uzmanın görüşüne başvurulmuş ve Uzman Değerlendirme Formu sonuçlarından yola çıkılarak 10 madde (6, 8, 9, 20, 23, 34, 39, 53, 54, 60. maddeler) madde havuzundan çıkarılmıştır. Madde havuzunda geriye kalan 53 madde ise taslak formda kullanılarak farklı unvanlara sahip 508 araştırmacıya uygulanmıştır.

Taslak formun yapı geçerliliğinin olup olmadığına bakmak için faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizinin uygulanabilmesi için örneklemin yeterli büyüklükte olması gerektiğinden faktör analizinden önce Kaiser Meyer Olkin (KMO) testi ve Bartlett testi uygulanmış, yapılan analizler neticesinde örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olduğu anlaşılmış ve taslak formun faktör analizi yapılmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Faktör analizinin ilk aşamasında geliştirilen ölçeğin kaç faktörden meydana geldiğine bakılmıştır. Taslak formdaki maddelerin kaç faktörden oluştuğunu belirlemek için öz değer istatistiğinden yararlanılmış ve ölçeğin faktörden oluştuğu tespit edilmiştir.

Ölçeğin faktör sayısı belirlendikten sonra maddelerin faktörlere dağılımını belirlemek için Varimax dik döndürme tekniği uygulanmıştır. Varimax dik döndürme analizleri sonucunda 45, 52, 44, 51, 48, 46, 37, 50, 57. maddelerin birinci faktörde; 35, 36, 62, 56, 47, 38, 15, 21, 13, 17. maddelerin ikinci faktörde; 19, 14, 16, 25, 18, 2, 27, 26, 33. maddelerin üçüncü faktörde; 7, 28, 41, 3, 24, 30, 59, 42. maddelerin dördüncü faktörde; 43, 40, 55, 49, 22, 4, 61, 29, 31, 12, 10, 32, 11 ve 5. maddelerin ise beşinci faktörde yer aldığı görülmüştür. 1, 32 ve 58. maddeler ise birden fazla yük aldıkları ve buldukları faktörlerdeki yük faktörleri %10'dan daha düşük olduğu için ölçekten çıkarılmışlardır. Geçerlilik analizleri sonucunda ölçekten toplam 13 madde çıkarılmış ve geriye 50 madde kalmıştır.

Varimax dik döndürme tekniği ile ölçek maddelerinin yer aldıkları faktörler belirlenmiş ve bir sonraki aşama olan faktörlerin isimlendirilmesine geçilmiştir. Birinci faktörde yer alan 9 madde, bilimsel araştırma sürecine ilişkin akademik değerleri yansıttığı için bu faktöre “Bilimsel Araştırmaya Yönelik Değerler Boyutu”, ikinci faktörde yer alan 10 madde meslektaşlarla kurulan akademik ilişkilere yönelik değerleri içerdiği için bu faktöre “Meslektaş Yönelik Değerler Boyutu”, üçüncü faktörde yer alan 9 madde araştırmacıların çalıştıkları kuruma yönelik akademik etik değerlerle ilgili tutumu yansıttığı için bu faktöre “Çalışılan Kuruma Yönelik Değerler Boyutu”, dördüncü faktörde yer alan 8 madde araştırmacıların topluma yönelik akademik etik değerleri benimseme düzeyini yansıttığı için bu faktöre “Topluma Yönelik Değerler Boyutu”, beşinci boyutta yer alan 14 madde ise araştırmacıların öğretim sürecine yönelik benimsedikleri akademik etik değerlerle ilgili olduğu için bu faktöre “Öğretim Sürecine Yönelik Değerler Boyutu” adı verilmiştir.

Faktör analizi tamamlandıktan sonra ölçeğin güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Güvenirlik analizinde önce madde analizi, sonra ise Cronbach Alpha, Spearman-Brown ve Guttman iç tutarlılık katsayılarına bakılmıştır. Madde analizinde her bir maddenin madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik değerleri incelenmiş ve tüm maddelerin kullanılabilir durumda oldukları sonucuna varılmıştır. Madde analizinden sonra ölçekteki her bir maddenin Cronbach Alpha, Spearman-Brown ve Guttman iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ve AEDÖ'nün yüksek düzeyde güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır.

AEDÖ'den alınabilecek en yüksek değer 250, en düşük değer ise 50'dir. Ölçeğin nihai formunda 20'si olumsuz (45, 44, 51, 48, 46, 37, 57, 38, 13, 17, 14, 16, 25, 2, 33, 30, 59, 42, 4, 31. Maddeler), 30'u olumlu olmak üzere toplam 50 madde yer almıştır. Ölçeğin son hâli Ek 1'de verilmiştir.

KAYNAKÇA

- BALCI, S. (2013). Türkçe dersinde tablet PC pilot uygulamasıyla öğretim gören öğrencilerin tutumlarını belirlemeye yönelik ölçek çalışması. *Turkish Studies*, 8 (1), 855-870.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- CEVİZCİ, A. (1996). *Felsefe sözlüğü*. (1. Baskı). Ankara: Ekin Yayınları.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

- ECEVİT, M. C. (2006). Bilimsel pratikte etik sorunların toplumsal birkaç yönü. *Sosyal bilimlerde süreli yayıncılık - 1. Ulusal kurultay bildirimleri* içinde. K. Karakütük (Editör), 81-87, Ankara.
- ENGLE, T. J., and SMİTH, J. L. (1990). The ethical standarts of occounting academics. *Issues in Accounting Education*, 5 (1), 7-10.
- ERDEM, A. R. (2012). Bilim insanı yetiştirmede araştırma etiği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(3), 80-88.
- HANDELSMAN, M. M., GOTTLIEB, M. C. and KNAPP, S. (2005). Ethical Issues in Professional Practice Publication Title: Professional Psychology. *Research and Practice [Pscarticles]*, 36 (1), 54-65.
- KALAYCI, Ş. (2005). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. (1. Baskı). Ankara: Asil Yayınları.
- KAPLAN, Ç. (2009). Kamu yönetiminde etik ve kamu çalışanlarının etik kavramını algılayışları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3), 343-355.
- KÖKLÜ, N. (2003). Akademisyenlerin araştırma etiği konusundaki görüşleri. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 2 (4), 137-151.
- MAYA, İ. (2013). Akademisyenlerin meslek ahlakına aykırı olan davranışlara ilişkin algıları (ÇOMÜ eğitim fakültesi örneği). *Turkish Studies*, 8(6), 491-509.
- OĞUZ, N. Y. (1999). Bilimsel yayın etiği. *Klinik Psikiyatri*, 2, 153-159.
- ÖNCÜ, Ö. (2010). Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İktibas ve Sınırları, Ankara: Yetkin Yayınları.
- ÖZER, N., ve DÖNMEZ, B. (2013). Güvenlik kameraları ve okul güvenliği: bir ölçek geliştirme çalışması. *Turkish Studies*, 8 (3), 437-448.
- ÖZLEM, D. (2004). *Etik (Ahlak Felsefesi)*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- PINAR, İ. (2002). Akademisyenlerin etik değerleri üzerine bir araştırma. *Yönetim*, 13(43), 5-19.
- SEVİM, O. (2012). Öğretmen adaylarının konuşma kaygısı: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Turkish Studies*, 7 (2), 927-937.
- ŞEKER, S. S., ve SAYGI, C. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimine ilişkin tutumlarını ölçmeye yönelik ölçek geliştirme çalışması. *Turkish Studies*, 8 (8), 1237-1246.
- TAVŞANCIL, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- UÇAK, N. Ö., ve Birinci, H. G. (2008). Bilimsel etik ve intihal. *Türk Kütüphaneciliği*, 22(2), 187-204.
- VENEZİANO, L., and HOOPER, J. (1997). A Method for quantifying content validity of health-related questionnaires. *Am J Helath Behav*, 21 (1), 67-70.
- YURDAKUL, H. (2005). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliliği için kapsam geçerlilik indekslerinin kullanılması. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi* içinde (ss.1-5), Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Ek 1.

Taslak ölçek	Asıl ölçek	AKADEMİK ETİK DEĞERLER ÖLÇEĞİ	Kesinlikle	Kesinlikle	Kesinlikle	Kesinlikle	Kesinlikle
			katılmıyorum	katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	katılmıyorum
<i>Bilimsel araştırmaya yönelik değerler</i>			1	2	3	4	5
45	1	Yazarı tarafından izinli olmayan bir bilgi ya da belgeyi kullanabilirim.					
52	2	Hangi kaynaktan faydalanırsam bunu ilgili raporumda kesinlikle belirtirim.					
44	3	Başka araştırmacıların görüşlerini yorumlayarak kendi görüşüm olarak yazabilirim.					
51	4	Herhangi konudaki araştırmamı alt başlıklara bölerek bunların her birini ayrı bir rapor olarak yayımlarım.					
48	5	Araştırmamla ilgili istatistik bulgular düşündüğüm gibi olmadığında bunlarda değişiklik yapabilirim.					
46	6	Kendisine ulaşamadığım bir kaynağı alıntı yapılmış gibi kaynakçama koyabilirim.					
37	7	Kaynak gösterildikten sonra yararlanılan eserden istenildiği kadar alıntı yapılabilineceğini düşünürüm.					
50	8	Yararlandığım kaynakla ilgili net bilgiler vermeye çalışırım.					
57	9	Bir makalenin bilimselliğinin yapılan alıntı sayısına bağlı olduğunu düşünürüm.					
		<i>Meslektaşına yönelik değerler</i>	1	2	3	4	5
35	10	Elde ettiğim bilgileri diğer araştırmacılarla paylaşıyorum.					
36	11	Meslektaşları yapmış oldukları çalışmalara saygı duyarım.					
62	12	Diğer araştırmacıların yapmış oldukları çalışmaların literatüre katkı sağlayacağına inanırım.					
56	13	Tüm araştırmacıların istedikleri her konuda araştırma yapma haklarının olduğuna inanırım.					
47	14	Meslektaşları bilimsel konulardaki görüşlerini önemserim.					
38	15	Meslektaşlarımla ilgili rapor hazırlamam gerektiğinde meslektaş dayanışmasını göz önünde bulundururum.					
15	16	Meslektaşlarımla yapmış oldukları çalışmaları nesnel bir yaklaşımla eleştiririm.					
21	17	Meslektaşlarımla çalışmaları elimden geldiğince yardımcı olurum.					
13	18	Meslektaşlarımla din, siyaset, cinsiyet, dil, ırk, cinsel yönelim gibi özellikleri onlarla ilgili görüşlerimi etkiler.					
17	19	Derslerimde öğrencilerle diğer meslektaşlarımla hatalı davranışları hakkında tartışırım.					
		<i>Çalışılan kuruma yönelik değerler</i>	1	2	3	4	5
19	20	Kurum içindeki kurul, komite ya da komisyonlara alanımla ilgili konularda yardımcı olmaya çalışırım.					
14	21	Bilimsel ya da kültürel aktivitelerde alınan sorumlulukların beni akademik olarak yavaşlattığına inanırım.					
16	22	Kurum içindeki toplumsal, kültürel ya da bilimsel içerikli etkinliklerin bana bilimsel açıdan bir katkı sağlayacağına inanmam.					
25	23	Kurum için ya da dışındaki projelere katılmamda bu projelerin ekonomik değerleri belirleyicidir.					
18	24	Kurumdaki işe alma, işten çıkarma ya da görevde yükseltme süreçlerini yürütürken liyakat esaslarını gözetirim.					
2	25	Kurum projelerine teçhizat açısından eksikliklerimi tamamlamak için katılırım.					
27	26	Çalıştığım kurumun tüm personeline saygılı davranırım					
26	27	Kurumun kaynaklarını yönetimin öngördüğü gibi kullanırım.					
33	28	Kurumun beni farklı organizasyonlar için görevlendirmesini angarya olarak görürüm.					
		<i>Topluma yönelik değerler</i>	1	2	3	4	5
7	29	Toplumsal olarak belirli bir entelektüel kapasiteye ulaşabilmek için üzerime düşen görevleri yaparım.					
28	30	Topluma yönelik gerçekleştirilen kültürel ve bilimsel içerikli etkinliklerde					

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

		bulunmak için çaba sarf ederim.							
41	31	Üniversitelerde yapılan bilimsel çalışmaların topluma yansıtılması gerektiğine inanırım.							
3	32	Toplumsal konularla ilgili bilimsel bulguları çözümlerken toplumdan yana bir tavır takınırım.							
24	33	Toplumsal olarak bilimsel gelişmeyi sağlayabilmek için gönüllü çalışmalarda bulunurum.							
30	34	Unvanım veya bulunduğum makamdan dolayı toplumsal bir ayrıcalığa sahip olduğuma inanırım.							
59	35	Toplumsal açıdan yanlış olarak gördüğüm konularla ilgili toplumla çatışmaktan çekinmem.							
42	36	Hizmet konusu yetki alanım dışında olsa bile bunu bir görev olarak üstlenirim.							
		Öğretim sürecine yönelik değerler	1	2	3	4	5		
43	37	Derslerimi programda yer alan içeriğe göre yürütürüm.							
40	38	Derslerimi ders programında belirtilen gün ve saatte yaparım.							
55	39	Sınavlarımı sınav programında belirtilen gün ve saatte yaparım.							
49	40	Ders planını, tüm öğrencilerin ulaşabileceği ortamlarda paylaşıyorum.							
22	41	Sınav kâğıtlarını zamanında okur ve ilan ederim.							
4	42	Öğrencilerin dil, din, ırk, cinsiyet gibi özellikleri onlarla ilgili görüşlerimi etkiler.							
61	43	Öğrencilerin araştırmalarını, düşüncelerini özgürce paylaşabilecekleri demokratik ortamlar oluştururum.							
63	44	Girdiğim derslerle ilgili değerlendirme kriterlerimi açık bir şekilde öğrencilerle paylaşıyorum.							
29	45	Öğrencilerin başarı durumlarını tarafsız bir şekilde değerlendiririm.							
31	46	Gönülsüz olan öğrencileri bilimsel araştırmalarımın katılmaları için zorlarım.							
12	47	Araştırmalarımın destek veren öğrencilerin isimlerini araştırma raporumda belirtirim.							
10	48	Öğrencilerle ilişkilerimi mesleki profesyonellik sınırları çerçevesinde kurarım.							
11	49	Akademik çalışmalarımın etik ilkelere göre davranarak öğrencilerime model olmaya çalışırım.							
5	50	Öğrencilerin hassas oldukları konularla ilgili konuşurken onları incitmemeye çalışırım.							

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

